

Nr 24.

Ankom till Riksdagens kansli den 17 mars 1911 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående åtgärder, afsedda att åstadkomma en minskning i utgifterna för landt- och sjöförsvaret.

(1:a Afd.)

I två likalydande, till statsutskottet hänvisade motioner, väckta den ena (nr 43) inom Första kammaren af herr *E. Blomberg* och den andra (nr 180) inom Andra kammaren af herr *F. W. Thorsson* m. fl. har hemställts, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning angående de i motionerna under punkterna 1—12 upptagna frågor, för Riksdagen till nästkommande år framlägga de förslag, hvartill utredningen må föranleda.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft två af samma motionärer väckta motioner, nr 75 i Första kammaren och nr 267 i Andra kammaren, däri sammanstämmande föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning angående de under punkterna 1) — 12) i förstnämnda motioner upptagna frågor i hvad de beröra sjöförsvaret, för Riksdagen till nästkommande år framlägga de förslag beträffande sjöförsvaret, hvartill utredningen må föranleda.

Framställningen rörande ofvannämnda punkterna 1—11 är af följande lydelse:

»Med anledning af det som ofvan anförts, anse vi önskvärdt:

att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning angående lämpligaste sättet för vidtagande af nedanstående åtgärder, afsedda att åstadkomma en minskning i militärutgifterna;

Bihang till Riksd. prot. 1911. 4 Saml. 1 Afd. 21 Häft. (Nr 24).

1) Indragning af den under fjärde och femte hufvudtitlarna anställda musikpersonalen;

2) Indragning af samtliga de till skånska kavallerifördelningen hörande truppförbanden, jämte till kavalleriinspektionen hörande befattningar;

3) Återställande af de för anskaffande af haubitsmateriel af Riksdagen anvisade, ej förbrukade penningmedlen samt indragning af den för tjänst vid detta vapen redan anställda stampersonalen;

4) Nedläggande af Karlsborgs fästning samt indragning af den för dess försvar afsedda personalstyrkan;

5) Föreningen af kompanierna, parvis vid infanteriet och andra vapenslag, afseende gemensam utbildning och förvaltning, samt beredande af möjlighet att verkställa en revision af stampersonalen i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvan (sid. 8) angifvet förslag;

6) Indragning af det på grund af 1901 års riksdagsskrifvelse f. o. m. 1908 utöfver hvad Kungl. Maj:t begärt å stat uppförda 72 resp. 48 volontärsbefattningarna pr infanteriregemente;

7) Indragning af det antal stamanställd personal, som motsvarar den för befällets uppässning och skötseln af deras hästar vid armén nu använda styrkan;

8) Indragning af det antal befälsbeställningar, hvilka på grund af befattningshafvarnes hoftjänstgöring af vederbörande anses mindre behöfliga;

9) Indragning af befälspersonal genom införande af förtidspensionering med viss tjänstgöringsskyldighet;

10) Utrangering af fartygsmateriel tillhörande flottan, som saknar nutida stridsvärde, och indragning af för mobilisering på densamma anställd personal;

11) Indragning af en del befälsbefattningar vid flottan i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det som ofvan (sid. 25) anförts.»

Punkt 12) är i motionerna något olika affattad och lyder i herr Blombergs motion sålunda: »Inskränkningar i afseende å kasernbyggnaderna» och i herr Thorssons m. fl. »Föranstaltande af en grundlig revision af kasernbyggnadsplanerna.»

Beträffande hvad motionärerna till stöd för sina framställningar anfört får utskottet hänvisa till motionerna.

Utan att ingå i närmare granskning af de i motionerna angifna åtgärderna, hvilka till största delen synas innebära ett upprifvande af grunderna för 1901 års härordning, får utskottet, då det framlagda förslaget,

såsom i motionerna angifves, skulle innebära ett första steg fram mot afväpning, hemställa,

att herrar Blombergs och Thorssons m. fl. ifrågasvarande motioner må af Riksdagen afslås.

Stockholm den 14 mars 1911.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

af herrar *J. T. Larsson, A. Wiklund, P. Olsson, K. Starbäck, J. Ström* och *E. A. Nilson*:

Utskottets hemställan har af oss biträdts på skäl, som innefattas i följande yttrande:

»De af herrar Blomberg och Steffen samt Thorsson m. fl. väckta motionerna innefatta åtskilliga förslag till indragningar i fråga om försvarsväsendet, hvilkas antagande enligt motionärernas uppgift skulle medföra en besparing af c:a 20 miljoner kronor om året. Motionärerna ha icke hemställt om en utredning, åsyftande att klargöra, huruvida de af dem ifrågasatta åtgärderna lämpligen böra vidtagas, utan de ha trott sig kunna utan vidare förorda en utredning angående lämpligaste sättet för vidtagande af samma åtgärder.

Man synes då haft anledning förvänta, att motionärerna själfva bort förebringa utredning såväl därom, att de af dem förordade indragningarnas genomförande icke skulle medföra sådana rubbningar i befintliga organisationer, som hade planlöshet och förvirring till följd, som därom att just de föreslagna indragningarne äro de, som i första rummet borde komma i fråga. Men någon tillfyllestgörande utredning i dessa afseenden ha motionärerna icke presterat. De brister, motionerna härutinnan företett, torde emellertid ha sin grund däri, att motionärerna åstunda afväpning och framfört sina förslag såsom ett första steg mot detta mål. För en sådan åskådning kan det ju svårligen te sig som en hufvudsak

att främja planmässighet i försvarsväsendet. Hufvudsaken måste bli, att det minskas och minskas mycket.

Vi däremot anse det oundgängligen nödigt, att landet äger ett väpnadt försvar, så länge nationerna i öfrigt icke nedlägga vapnen. Men på samma gång kräfvä vi, att detta försvar ordnas med iakttagande af full planmässighet samt står i riktigt förhållande till landets ekonomiska bärkraft. Vårt önskemål är fördenskull, att en fullständig och allsidig undersökning rörande försyarets rätta ordnande måtte komma till stånd. Vi skola något närmare utveckla denna vår uppfattning.

Hittills har vår försvarsfrågas skötsel ovedersägligen lidit af bristande planmässighet. Vid en utvidgning af försvaret har i allmänhet endast den ena försvarsgrenen, än hären, än flottan, tagits i betraktande. Och icke ens i fråga om den försvarsgren, som sålunda vid en viss tidpunkt varit företrädesvis uppmärksammas, ha i regel verkligt omsorgsfulla och hållbara beräkningar uppgjorts. Ett sådant förhållande kan ej få fortfara. Men det synes knappast möjligt att i grund ändra detsamma och att åstadkomma en fullt tillfredsställande planmässighet utan att slå in på en helt annan ordning än hittills blifvit följd. Hittills har det ju tillgått så, att vid fråga om förändringar i vårt försvar de militära myndigheterna framlagt sina önskemål, hvilka sedan pröfvats och vanligen efter någon prutning godkänts. Vi tro, att en annan väg måste beträdas. Det torde bli nödvändigt att i stället *först* söka åstadkomma en noggrann pröfning af våra ekonomiska möjligheter och därefter, sedan man härutinnan kommit till ett resultat, utvisande hvad vi med tillbörligt tillgodo-seende af andra samhällsbehof förmå bära i och för försvaret, anlita den militära sakkunskapen för att utreda, huru vi för det belopp, som kan användas för militära ändamål, må erhålla det mest effektiva och betryggande försvar.

Men, kan man invända, vi ha ju redan en ekonomisk utredning om landets bärkraft, verkställd af den så kallade palamentariska försvarskommittén. Härtill måste svaras, att denna utredning icke blott, efter hvad allmänt och äfven af regeringen erkänts, i sitt nuvarande skick är otillfredsställande, utan efter vår uppfattning, hvilka lappningar än göras å densamma, jämväl måste förbli otillfredsställande, enär den är byggd på alltför lösliga grunder. Det är efter vår mening icke tillfredsställande att vid bedömande af hvad landet under en viss tidsperiod framåt behöfver för icke-militära ändamål nöja sig med allmänna öfverslag och godtyckligt valda siffror. Ett sådant förfarande skulle måhända kunna gå för sig, i händelse förhållandet mellan de icke-militära krafven och

hvad staten på dem kostar vore så att säga normalt. Men så är icke fallet. Genom de för vårt land egendomliga politiska maktförhållanden, som alltför länge fått råda, ha ju gång efter annan synnerligen viktiga folkliga önskemål af beskaffenhet att kräfvat betydande statsutgifter blifvit undanskjutna, så att vi nu befinna oss mycket långt från det tillstånd, som på grund af tidsomständigheterna och vårt folks förutsättningar och utveckling i allmänhet borde vara uppnådt. Framför allt framstår dröjsmålet med ålderdomsförsäkringen — en fråga, hvilken redan år 1884 första gången framfördes i vår Riksdag — såsom ödesdigert. Och säkerligen måste staten offra betydande årliga belopp för att i någon mån söka taga igen försummelsen i det afseendet. Men äfven andra önskemål af alltmera trängande beskaffenhet ställa mycket stora kraf på statsmedlen. Så frigörelsen från beroendet af rusdryckerna. Så äfven nödiga åtgärder för åstadkommande af rättvisa i beskattningen. Det synes då vara tydligt, att endast en sådan beräkning af vår ekonomiska bärkraft, hvilken utgår från dessa reella faktorer och med möjligaste noggrannhet inför dem i kalkylen, kan vara tillfredsställande.

En ekonomisk utredning af nu antydd art borde således vara första steget på den nya, tryggare bana, hvarpå vi skulle önska, att Sveriges försvarsfråga snarast blefve inledd.

När man genom denna utredning nått fram till en tillförlitlig uppfattning af hvad den årliga försvarskostnaden för den valda tidsperioden skulle få betinga, borde frågan om dess uppdelning på de båda försvarsgrenarna, landt- och sjöförsvaret, komma i ordningen. En sådan uppdelning erfordrar emellertid en ingående undersökning om rätta förhållandet mellan landt- och sjöförsvaret i fråga om de resp. roller de spela för värnande af vår själfständighet. Att en undersökning af den arten aldrig gjorts, är en af hufvudbristerna i vår försvarsfrågas hela behandling. Böra vi framför allt lägga an på att öfva och väpna vår krigsmakt till lands? Hvilken uppgift bör tilldelas vår flotta? Bör dess hufvuduppgift begränsas till att genom åstadkommande af hinder eller i alla händelser uppehåll för fiendtlig landstigning *åv issa områden* bistå armén, och bör således hvad den därutöfver möjligen kan uträtta icke vid uppgörande af en flottplan tagas i betraktande, utan blott anses såsom en möjlig, men icke beräknelig följd af eventuellt gynnsamma omständigheter? Eller bör rent af såsom mål uppställas, att flottan skall vara tillräckligt stor och kraftig för att söka hindra landstigning *hvar som helst* på den svenska kusten? Se där frågor, som genom den utredning, hvarom vi nu tala, måste besvaras. Svaren skola som sagdt gifva den säkra

grunden för fördelningen af tillgängliga medel mellan de båda försvarsgrenarna.

Uttryckligen bör här betonas, att enhetligheten i försvaret alltid måste fasthållas som ett hufvudsakligt syftemål, samt att allt bör göras, som lämpligen kan främja detta syftemål, särskildt den från frisinnadt håll länge och ifrigt förordade sammanslagningen af försvarsdepartementen under en gemensam ledning.

Efter det att sålunda fördelning af tillgängliga medel mellan landt- och sjöförsvaret kommit till stånd, borde följa en utredning om hvilken användning som hvardera försvarsgrenens budgetsbelopp skulle erhålla. Det bör emellertid påpekas, att härvid en mycket viktig ekonomisk synpunkt af mera allmän innebörd måste beaktas. Detta är den, huru fördelningen mellan ordinarie och extra ordinarie anslag inom hvarje försvarsgren bör ske. Det säger sig nämligen själf, att, därest åt den ordinarie staten gifves en förhållandevis för stor bredd, den extra ordinarie staten kan komma att ganska snart visa sig för knappt tilltagen. Man måste därför utfinna en rätt proportion dem emellan.

Vid den utredning om försvarets rätta anordning, som sålunda bör äga rum, är efter vår mening en af de väsentligaste punkterna den, på hvad sätt utbildningen bör ordnas. Och måste den frågan, som gifvetvis kan röna stort inflytande af det resultat, hvartill den föregående utredningen kommit, i sin ordning lösas med stadigt fasthållande af synpunkten att största möjliga effektivitet varder ernådd utan folkets oskäliga betungande. Därvid må särskildt oeftergifligen fordras, att allt sådant, som icke har till syfte att främja stridsduglighet, måste vika platsen och allenast det för krigets allvar verkligen nyttiga och nödiga vinna afseende. En noggrann pröfning af de särskilda öfningar, som nu gällande reglementen och föreskrifter för de olika vapenslagen anbefalla, måste företagas, sakkunniga och fullständiga upplysningar gifvas om de särskilda föreskrifternas tillämplighet vid krigstillfälle, samt alla sådana föreskrifter, som för danande af stridsduglighet hos de värnpliktiga befinnas onödiga, ovägerligen utgallras.

Vi hålla för sannolikt, att en sådan pröfning, där således lekmännen ej längre finge låta sig nöjas med att taga mot på god tro de allmänna försäkringarne från militärt sakkunnige, utan skulle pröfva och nagelfara dem samt söka att själfva bilda sig ett omdöme, ändtligen skulle kunna lägga en fast och tillförlitlig grund för uppfattningen om hvad som verkligen är erforderligt för de värnpliktiges utbildande till dugliga fosterlandsförsvarare. Bland dem, som stå nära de hemvändande

värnpliktiga är den meningen för närvarande mycket utbredd, att utbildningstiden skulle kunna afsevärdt afkortas, därest den alltigenom väl begagnades. Och det behöfver icke sägas, hvilken stor makt ligger uppå att allt varder gjort för att vinna folkets förtroende för försvarsväsendet. Skulle man vid en sådan undersökning hvarom vi talat, komma till det resultatet, att vi genom kloka och metodiska anordningar kunde minska den nuvarande tiden, böra hvarken förutfattade meningar eller en gång vidtagna beslut få ställa sig hindrande i vägen för en minskning.

Af den framställning, vi här ofvan gjort, torde med full klarhet framgå, hvarför vi icke kunna ansluta oss till motionärernas förslag. Därest vi, som fasthålla vid nödvändigheten af ett väl ordnadt försvar, men bestämdt fordra en grundlig och tillförlitlig undersökning om bästa sättet att i rätt förhållande till vårt folks bärkraft anordna försvaret, sloge in på den af motionärerna förordade vägen, skulle vårt hufvudönskemål uppenbarligen äfventyras. Ty motionärernas förslag skulle, om det antoges, innebära en partiell afskrifning af försvaret utan någon som helst undersökning om att hvad som lämnades kvar verkligen vore ett planmässigt ordnadt helt.

Ehuru vi således ingalunda kunna ansluta oss till motionärernas förslag i dess nuvarande form, finna vi dock, att åtskilliga punkter däri kunna vara väl förtjänta af beaktande. Vi tro ock, att flera af dem vid den allsidiga utredning, hvilken af oss framhållits såsom nödvändig, gifvetvis borde komma under allvarligt öfvervägande.

Vi böra emellertid tillägga, att, äfven om i motionsväg förelegat förslag om en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning utan den beskaffenhet och omfattning vi åstunda, vi hade grundad anledning befara, att dess antagande likväl icke för närvarande skulle hafva ledt till det af oss åsyftade resultatet.

Vi finna det nämligen uppenbart, att Kungl. Maj:ts nuvarande regering icke delar vår mening om nödvändigheten af en sådan planmässighet i försvaret, som vi anse oundgänglig. Vi anse detta framgå framför allt af regeringens åtgärd att för Riksdagen framlägga förslag om byggande af en pansarbåt af en alldeles ny typ utan att samtidigt förebringa någon verklig plan för försvaret eller ens utreda, huru många pansarbåtar af sådan typ, som borde anskaffas. Under sådana omständigheter kan det förhållande, att regeringen funnit sig böra ställa i utsikt en utredning om försvarets hållande inom nuvarande kostnader, icke inge oss någon förhoppning, att vår åskådning i försvarsfrågan skulle kunna finna den sympati

hos regeringen, som är en nödvändig förutsättning för att denna åskådning skulle kunna vinna ett ändamålsenligt förverkligande.

Då vi af angifna skäl icke finna oss kunna förorda någon åtgärd af den art, som i de nu behandlade motionerna ifrågasatts, ha vi ansett angeläget att, på sätt som skett, förklara i hvad mån vi likväl ansluta oss till vissa hufvudtankar i desamma. Och till sammanfattning af hvad vi här såsom våra egna önskemål framhållit vilja vi betona:

att en ny och allsidig utredning af försvarsfrågan bör äga rum;

att därvid först bör företagas en grundlig undersökning om hvad landet för en viss öfverskådlig period framåt med säkerhet kan äga förmåga att bära för försvaret;

att denna utredning bör i möjligaste måtto räkna med reella faktorer i fråga om andra statsutgifter, som äro att vänta;

att, sedan den ekonomiska utredningen gifvit vid handen hvad å försvarsbudgeten under den valda perioden bör kunna offras, en utredning om betydelsen för fosterlandets värnande af den ena och den andra försvarsgrenen bör vidtagas, med ändamål att fastställa det förhållande, i hvilket de båda grenarna bära åtnjuta del i försvarsbudgeten;

att därefter bör utredas, huru den hvardera försvarsgrenen tillkommande andelen i budgeten bör på det effektivaste sätt tagas i anspråk;

att försvarets enhetlighet på allt sätt främjas, särskildt genom sammanslagning af de båda försvarsdepartementen under en gemensam ledning;

att utbildningstiden för de olika vapenslagen bör komma under omsorgsfullt öfvervägande, och det så, att noggrant utredes hvad som skall inläras och huru mycken tid detta bör tagas i anspråk;

att all sådan utbildning, som icke finnes kunna vara till nytta vid krig, utan vidare fullständigt afskaffas; samt

att vid hela denna utredning det civila elementet måtte beredas det hufvudsakliga utrymmet, så att det militära elementet tages i anspråk endast på de områden, där dess fackkunskap erfordras och i den omfattning, som finnes nödig.»

af herrar *F. W. Thorsson* och *K. V. Rydén*:

»Utskottsmajoriteten har åt förevarande motioner icke ägnat ens skymten af saklig pröfning, hvarom också den torftiga motiveringen för afstyrkande i någon mån bär vittne. På samma gång vi härmed mot behandlingen af detta ärende inlägga vår bestämda gensaga, anse vi oss — ehuru utskottets motivering egentligen befriar oss från saklig argu-

mentering — med några ord böra beröra det centrala i förevarande motioner.

Svenska folket belastas hårdare än någon jämförlig nation i nutiden af militärbördor. Att 1901 års härordning var ett ödesdigert missgrepp, erkännes inom allt vidare lager af folket. De beräkningar om försvarsutgifterna, på hvilka 1901 års härordning grundades, ha visat sig vilseledande. Långt innan 1901 års härordning blifvit genomförd, hade militärbördorna *vida öfverstigit* hvad som den gången förespeglades Riksdagen. Icke desto mindre fortsätter den gemensamma voteringsmajoriteten, som representerar nationens fåtal, att votera nya rustningar i strid mot en allt starkare växande folkmening, som kräfver *minskning* i stället för ökning af bördorna.

Inför dessa förhållanden ha motionärerna ansett som sin oafvisliga plikt gentemot landet att framlägga förslag, som afse att hejda rustningarna, och i hvilka anvisats vägar att inom en *närliggande tid* kunna få till stånd en verklig begränsning af försvarsutgifterna. Förslagen rikta sig, såsom motionärerna påvisat, i viktiga punkter mot »*uppenbart slöseri* med mänsklig och materiell försvarskraft». De borde därför kunna till gemensamt arbete kring sig samla — utan hänsyn till eljest växlande principiella ståndpunkter i försvarsfrågan — alla vänner af en *sund och sparsam hushållning*. Då utskottsmajoriteten icke i något hänseende jäfvat riktigheten af de i motionerna gjorda uttalandena eller anfört något bärande skäl mot en utredning i enlighet med motionärernas förslag, ha vi ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen i anledning af förevarande motioner ville besluta:

1:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville verkställa utredning, huruvida och i hvad mån den under fjärde och femte hufvudtitlarna anställda musikpersonalen måtte kunna indragas samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen må kunna föranleda;

2:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, och därpå grundadt förslag till indragning af samtliga de till skånska kavallerifördelningen hörande truppförbanden, jämte till kavalleriinspektionen hörande befattningar;

3:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huruvida icke dels de af Riksdagen för anskaffande af haubitsmateriel anvisade,

ej förbrukade penningmedlen, böra återbäras, dels den för tjänst vid dessa vapen redan anställda stampersonalen bör indragas, samt att Kungl. Maj:t därefter ville för Riksdagen framlägga förslag i ärendet;

4:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om nedläggande af Karlsborgs fästning samt indragning af den för dess försvar afsedda personalstyrkan;

5:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och i hvad mån genom vidtagande af de åtgärder, som i motionerna under punkterna 5 och 11 föreslagits, besparing af befälskrafter inom försvaret må kunna äga rum, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen må kunna föranleda;

6:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om indragning af befäls- och manskapsbeställningar inom försvaret genom vidtagande af de åtgärder, som föreslås i motionerna under punkterna 6—9;

7:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till utrangering af flottan tillhörande fartygsmateriel, som saknar nutida stridsvärde, och indragning af för mobilisering på densamma anställd personal; samt

8:o) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t verkställa utredning, huruvida och i hvad mån genom en grundlig revision af kasernbyggnadsplanerna inskränkingar i afseende å kasernbyggnaderna må kunna göras, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredning föranleder.»

Det skulle här antecknas, att herrar *F. Berg* och *A. Ekman* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.

Rättelse.

I statsutskottets utlåtande nr 24, sid. 7, rad. 13 nedifrån
står: utan den beskaffenhet och omfattning vi åstunda, vi hade
läs: utaf den beskaffenhet och omfattning vi åstunda, vi hafva
